

Ny protese

En delprotese kan være en god løsning, når du har mistet én eller flere tænder. Hvis ingen af dine tænder kan bevares, er det i stedet en helprotese, der skal til.

Denne brochure fortæller mere om del- og helproteser.

Ny protese

En del- eller en helprotese?

En protese er en erstatning for manglende tænder. Hvis du kun har mistet en enkelt eller få tænder, vil en delprotese være en god løsning. En delprotese kan dog også bruges, selvom du kun har ganske få tænder tilbage. Den sidder bedre fast end en helprotese og fylder mindre. Selv en enkelt tand kan gøre nytte. Når mange tror, at man lige så godt kan få trukket resten af sine tænder ud, hvis man alligevel kun har nogle få tilbage, er det derfor helt forkert. Så inden du beslutter dig for at få trukket de sidste tænder ud, er det meget vigtigt, at tandlægen undersøger, om det vil være en fordel at bevare enkelte af dem. Og om den bedste løsning i lige præcis dit tilfælde vil være en delprotese eller en helprotese.

Kan det ses, at man har fået protese?

Alle protesetænder fremstilles i dag i så naturtro farver og former, at tandlægen næsten altid kan finde tænder, der ligner dine egne.

Før og efter protesebehandling, hvor tænderne er blevet pænere

Hvis du fx har haft en enkelt mørk tand, kan dette også efterlignes på protesen, hvis du ønsker det. Og har du mange plomber, guldindlæg eller kroner, så kan det ligeledes genskabes på den nye protese. Protesetænder kan i dag udføres så naturtro, at ingen vil opdage, at du har fået protese.

Før protesebehandling og den nye protese, hvor tænderne er identiske.

Hvad er en delprotese?

En delprotese kan erstatte mistede tænder. Den kan erstatte en enkelt tand, men den kan også bruges, hvis du kun har ganske få tænder tilbage.

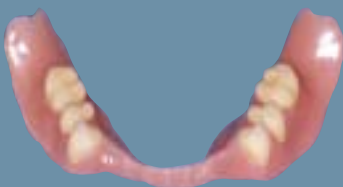
Delprotesen sidder fast på de resterende tænder ved hjælp af bøjler. Enkelte af bøjlerne skal placeres på tændernes tyggeflader, så dine egne tænder kan bære en del af tyggetrykket. Det betyder, at gummen ikke belastes så hårdt og derfor ikke svinder så hurtigt. Det gør også delprotesen nemmere at styre, og den føles derfor ikke så løs som en helprotese.

Det er en udbredt misforståelse, at en korrekt fremstillet delprotese skader de resterende tænder. Bøjlerne kan ikke gnave hul i tænderne, fordi tændernes emalje er alt for hård.

Kommer der hul i en bøjletand, skyldes det altid belægninger. Grundig daglig børstning af tænderne og protesen forhindrer dette.

Flere slags delprotoser

En delprotese kan fremstilles i flere forskellige materialer. Den billigste form består af protesetænder, der sidder på et stykke akryl (plastik), som ligner tandkød. Den kan forsynes med bøjler af hård ståltråd, som er med til at holde protesen fast. Denne type protese bruges for det meste som en midlertidig løsning.

Protesetænder på akryl.

En langt bedre form for delprotese er den med et støbt stel, kaldet en unitor. Her er bøjlerne og en eventuel ganeplate fremstillet i støbt metal (som regel en blanding af krom og kobolt). Dette er hårdt metal med stor styrke. Det betyder, at man kan bruge metallet i ganske tynde lag og alligevel opnå, at protesen bliver tilstrækkelig solid.

Protesetænder på støbt stel.

Delprotese med støbt stel til overmunden.

En delprotese med et støbt stel kan udformes, så den fylder mindre end en protese af akryl. Den bliver derfor nemmere at vænne sig til, og den ser som regel også pænere ud.

Hvorfor skal der slibes på tænderne?

For at skaffe plads til bøjlerne, som griber omkring tænderne og holder delprotesen på plads, er det nødvendigt, at tandlægen sliber på de naturlige tænder.

Disse små slibninger skader ikke tænderne, fordi der som regel kun slibes af emaljelaget.

De manglende kindtænder erstattes med en delprotese.

Er det nemt at have en delprotese?

Nogle mennesker føler i starten, at deres tale lyder lidt anderledes med de nye tænder. Men det er næsten altid kun forbigående. Øvelse gør mester – og derfor kan højtlesning være en udmærket genvej til normal tale.

Der er normalt ikke problemer med at vænne sig til at spise med en delprotese.

Der kan godt være nogen ømhed i gummerne de første dage. Hvis ømheden ikke forsvinder i løbet af nogle dage, skal du gå til tandlægen.

Tag protesen ud, hvis det gør for ondt, men hav den altid på mindst en halv dag inden et eftersyn. Ellers kan det være umuligt for tandlægen at finde grunden til ømheden. Forsøg aldrig selv at rette på protesen – det gør kun ondt værre.

En delprotese kan normalt bruges døgnet rundt. Gummen har dog nogle gange godt af at hvile – dvs. at være uden protese – i en del af døgnet. Spørg tandlægen, om det er en god ide at tage protesen ud om natten.

Hvor længe holder en delprotese?

En delprotese er en god og varig behandling. Hvis du sørger for at rengøre tænder og protese dagligt og passer de regelmæssige eftersyn hos tandlægen, kan du have glæde af delprotesen i mange år. I gennemsnit holder en delprotese i 8-10 år, men der er ingen faste regler for, hvor længe den nye protese kan eller skal holde. Det afhænger bl.a. af, hvilken type protese man anvender, samt hvor hurtigt gummen svinder.

Hvad er en helprotese?

Mange har ikke haft mulighed for at bevare deres tænder. Det kan skyldes flere forhold, f.eks. store huller, paradentose, slid eller medfødt tandmangel.

Så har du ingen naturlige tænder tilbage, eller kan de resterende ikke bevares, er det nødvendigt med en helprotese. Den erstatter alle tænder i kæben.

Er det let at have helprotese?

De fleste lærer ret hurtigt at bruge en helprotese. Men der kan være vanskeligheder – især når det drejer sig om undermunden.

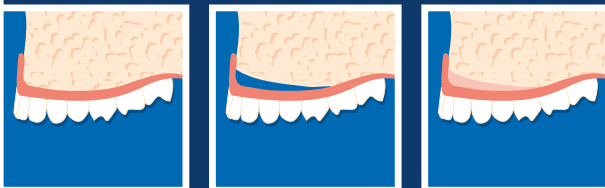
I overmunden kan protesen som regel fremstilles, så den suger sig fast i ganen. I undermunden ligger protesen i stedet løst på gummen. Undermundsprotesen kan dog fremstilles, så kinder og tunge hjælper med at holde den på plads. Alligevel kan det være svært at vænne sig til protesen. Især hvis du kun har lidt gumme tilbage.

Går man tandløs i en periode?

Det er ikke nødvendigt at gå tandløs flere måneder efter tandudtrækningen, før man kan få sin protese. Tandlægen kan sætte protesen ind umiddelbart efter, at tænderne er trukket ud. En sådan protese kaldes en imediatprotese eller straksprotese. Du undgår altså en tandløs periode. Samtidig beskytter protesen de åbne sår, og det giver mindre ubehag efter tandudtrækningen.

Protesen skal dog tilpasses ændringer i gummen. Ændringerne sker særlig hurtigt i månederne efter, at tænderne er trukket ud. Udgiften til denne tilpasning er normalt ikke indregnet i protesens pris.

Når gummen forsvinder, passer protesen ikke længere og skal derfor tilpasses. Så snart protesen er rettet til, sidder den dog igen, som den skal.

Hvor længe holder en helprotese?

Gummen, som protesen sidder på, svinder med årene, og det får protesen til at sidde dårligt fast. Svind kan også medføre, at du får et sammenbidt udseende, eller at din mund virker indfalden.

Der er meget stor forskel på, hvor meget og hvor hurtigt gummen svinder. Men når gummen er svundet, skal protesen rettes til, dvs. fyldes ud, så den atter passer. Tandlægerne kalder denne behandling for en rebasering. Nogle

mennesker har behov for en rebasering med hyppige mellemrum, mens andre kan klare sig med én hvert femte år. Har du haft din protese i mange år, kan du vælge i stedet at få lavet en kopi af din gamle protese og få kopien til at passe. I så fald har du altid den gamle protese "at falde tilbage til".

Under alle omstændigheder er det en god ide at få protesen kontrolleret hos tandlægen én gang om året. Hvis gummessvindet bliver meget stort, uden at protesen tilpasses, vil den løse protese gøre stor skade på gummerne. De svinder hurtigere, og muligheden for overhovedet at bruge protese forringes. Du skal passe godt på dine gummer – de skal holde hele livet.

En protese skal holdes ren

Uanset om du har en del- eller en helprotese, skal den holdes ren ligesom naturlige tænder. Hvis du stadig har egne tænder tilbage, skal de naturligvis også børstes godt for at undgå tandsygdomme.

Protesen skal tages ud, når den skal børstes. Hos tandlægen får du en grundig instruktion i, hvordan tænder og protese skal rengøres.

Det kan ikke altid undgås, at der kommer madrester ind under protesen, når du spiser. Det er en god ide at børste eller skylle protesen ofte – gerne efter hvert måltid.

Til at rengøre protesen skal du bruge koldt vand og almindelig håndsæbe evt. tandpasta, som dog ikke må være kraftigt slibende. Specielle protesebørster gør det let at holde protesen ren både udvendigt og indvendigt.

Brug aldrig varmt vand! Det varme vand kan få protesen til at ændre facon, så den ikke længere passer. Brug heller aldrig rengøringsmidler som skurepulver eller klorin. Det ødelægger protesen.

Der kan komme tandsten på protesen, ligesom tobak, rødvin, kaffe og te kan misfarve protesen. Sådanne misfarvninger skal fjernes hos tandlægen.

Er regelmæssige eftersyn hos tandlægen nødvendige?

Ja! Det gælder, uanset om du har en del- eller en helprotese. For en protese kan belaste gummen og med tiden få den til at svinde. Der er derfor behov for, at protesen jævnlige efterses og justeres.

Har du fået protesen umiddelbart efter, at tænderne blev fjernet, skal den passes til efter et par uger – og igen efter nogle måneder. Har du tidligere haft protese, svinder gummerne noget langsommere.

Proteser kan "stilles om". Det betyder, at tandlægen kan lægge et lag lyserødt materiale inden i protesens svarende til de steder, hvor gummen er svundet. Det er derfor ikke altid nødvendigt at få en ny protese, blot fordi gummen svinder. Udgiften til denne tilpasning er normalt ikke indregnet i protesens pris.

Ved en delprotese kan bøjlerne også blive slappe efter nogen tids brug, så protesen ikke længere sidder fast. Det er som regel meget lidt, der skal til, for at protesen igen føles behagelig fast, men forsøg **aldrig** selv at bukke på bøjlerne. Det er kun tandlægen, der ved, hvor bøjlerne skal bukkes.

Vedligeholdelse af en protese hos tandlægen er derfor vigtig. Tandlægen kan også opdage huller i tænderne, tandkødsbetændelse, svamp eller andre mere alvorlige sygdomme i munden. Det er nemlig ikke altid, at du selv kan mærke, hvis der er et problem. Under alle

omstændigheder skal det altid behandles – også for at undgå at det bliver værre.

Så gå til tandlæge mindst en gang om året, eller tal med din tandlæge om, hvor tit du bør komme til kontrol. I kan evt. aftale det fra gang til gang.

Denne brochure er et supplement til de oplysninger,
som din tandlæge har givet dig.

Tandlæge:

© Information fra
Tandlægeforeningen
Tlf. 70 25 77 11

Denne patientvejledning er
revideret af professor, dr.odont.
Flemming Isidor, Tandlægeskolen
i Aarhus, Aarhus Universitet
i samarbejde med Tandlæge-
foreningen.

Oplag: X.XXX
September 2012